

Hög kvalitet på juristexamen

Bättre progression • Kvalitetsutvecklingen fortsätter • Högt söktryck

Hösten 2012 offentliggjorde Högskoleverket (numera Universitetskanslerämbetet) sin granskning av svenska juristutbildningar. Juristexamen vid Stockholms universitet fick den samlade bedömningen "bristande kvalitet".

Den 26 november 2013 gjordes en ny uppföljande bedömning av juristexamen vid Stockholms universitet som nu anses hålla hög kvalitet. Det innebär att universitetet får behålla sin examensrätt i juridik.

– Jag var aldrig orolig för att programmet skulle lägga ner, säger Jonas Ebbesson, dekan vid Juridiska fakulteten.

Vad som däremot oroade honom var att söktrycket skulle minska på grund av Högskoleverkets underkännande. Den oron visade sig vara obefogad. Juristprogrammet vid Stockholms universitet var, näst efter läkarprogrammet vid Karolinska institutet, det populäraste förstahandsvalet i Sverige hösten 2013.

Universitetet fick ett år på sig att genomföra och redovisa kvalitetshöjande åtgärder för Universitetskanslerämbetet, som sedan den 1 januari 2013 tagit över Högskoleverkets uppdrag att kvalitetssäkra högskoleutbildning. Flera av de brister som Högskoleverket påtalade hade redan uppmärksammats och åtgärdats av lärarkollegiet vid Juridicum. Men eftersom Högskoleverket genomförde sin granskning på material från hösten 2010 och våren 2011 så togs dessa åtgärder inte med i analysen.

Jonas Ebbesson var kritisk till Högskoleverkets utvärdering när den presenterades för ett år sedan. Visserligen fanns många bra inslag i granskningen, men den samlade bedömningen stod inte i proportion till kritiken enligt honom. Trots invändningarna mot granskningen tycker han ändå att det var bra att den genomfördes.

– Granskningen har varit till mer nytta än skada för oss. Vi ska inte ta kvaliteten på utbildningen för given bara för att vi är en etablerad

Juristprogrammet har täta kontakter med det praktiska rättslivet. Här ett rättegångsspel på förvaltningsrätten i Stockholm

juridisk fakultet på ett stort och välkänt universitet. Vi har nu kunnat genomföra förändringar som vi borde ha gjort för länge sedan, framför allt för att få bättre progression i utbildningen.

Utbildningen har ånyo granskats och de två examensmål som tidigare fick bedömningen bristande får nu bedömningen hög. Universitetskanslersämbetet gör därför den samlade bedömningen att utbildningen håller hög kvalitet och att det inte längre finns någon anledning att ifrågasätta examensrätten. Jonas Ebbesson tycker det är bra att utbildningen nu fått den kvalitetsstämpel från Universitetskanslerämbetet som den förtjänar. Men det finns för den skull ingen anledning att vila på sina lagrar.

– Universitetskanslersämbetet har godkänt våra åtgärder, men det innebär inte att vi är klara eller nöjda. Man kan aldrig bli färdig med att utveckla en utbildning. En utbildning måste följa med i samhällsutvecklingen. Om cirka två

år är det dags igen. Ambitionen är att vi ska ha mycket hög kvalitet på samtliga examensmål.

Jonas Ebbesson

Ny avhandling

Den svenska lagstiftningen som reglerar finansiering med fastigheter som säkerhetsunderlag är föråldrad och uppfyller inte behoven på en globaliserad fastighetsmarknad. Det menar Elisabeth Ahlinder i sin avhandling "Finansiering med fastigheter som underlag – köp, pant, hyra och jordabalkens gränser" i vilken hon även föreslår vissa ändringar i jordabalken för att minska friktionerna på fastighetsmarknaden.

I avhandlingen behandlas olika finansieringsformer och -tekniker som kan användas som alternativ eller komplement till traditionell panträtt enligt 6 kap. JB (jordabalken). Elisabeth Ahlinder konstaterar att de nya finansieringsformerna och -teknikerna utgör en utmaning för det svenska fastighetsrättsliga systemet som medför att tolknings- och tillämpningsproblem uppstår i förhållande till JB. Genom den internationaliserade finansmarknaden uppstår krockar mellan svensk och utländsk rättskultur. Det handlar bland annat om den svenska indelningen i fast och lös egendom, common law-baserade avtalsstrukturer som tillämpas i det svenska numerus clausus-baserade rättighetssystemet och kreditvärderingskrav.

I avhandlingen ges förslag på vissa förändringar av olika bestämmelser i JB som skulle kunna genomföras för att reducera några av de problem som påvisas. Förslagen berör huvudsakligen bestämmelser i 4 kap., 6 kap. och 12 kap. JB avseende köp, pant och hyra.

Elisabeth Ahlinder disputerade den 12 december. Avhandlingen är utgiven på Jure förlag.

EU:s bankunion under luppen

Sideek Mohamed Seyad, docent i europeisk integrationsrätt, har beviljats forskningsmedel om 5 072 000 kronor ur Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse. Anslaget kommer att finansiera ett projekt som syftar till att granska EU:s handlingsplan för att etablera en europeisk bankunion som ett sätt att stärka bankmarknaden och EMU.

Avsikten med handlingsplanen är att centralisera övervakningen av EU:s bankmarknad för att i nästa steg lyfta insättningsgarantin från en nationell till en europeisk nivå. Dessa målsättningar ska kompletteras med nationella likvidations- och rekonstrueringsfonder med mandat att ingripa om en allvarlig bankkris inträffar i medlemsstaterna.

Forskningsprojektet syftar till att utreda huruvida en bankunion kan komma i konflikt med EU:s målsättning om en fungerande inre marknad. Vidare ska projektet utreda i vilken utsträckning som en bankunion förmår förhindra eller minimera risken för ytterligare en finanskras i EU.

Ett år i Harry Potters matsal

Under ett år bedrev Gustaf Sjöberg, docent i civilrätt, forskning vid Christ Church College vid Oxford University. Miljön är slående lik Harry Potters magikerskola, Hogwarts. Faktum är att teamet bakom Harry Potter-filmerna lånade Christ Church College matsal för att spela in måltidsscenerna.

Några spöken eller målningar med rörliga motiv såg dock inte Gustaf. Däremot finns alla brittiska premiärministrar och vicekungar av Indien som har varit studenter vid Christ Church College utbildade på väggarna i det så kallade Senior Common Room. Varje dag, sedan de har svidat om till den traditionella ämbetsdräkten, bjuds lärarna på gratis trerättersmiddag med vin i kristallglas som de intar vid bord upphöjda en och en halv meter ovanför studenternas.

College vid Oxford och Cambridge kan närmast jämföras med nationerna i Uppsala och Lund. Varje student och lärare tillhör ett college som sörjer för deras välbefinnande och sociala

liv. Men till skillnad från nationerna sker en hel del av undervisningen vid college och studenterna bor där. De flesta lärare är anställda både av sitt college och av universitetet.

– Varje lärare har en till två studenter åt gången som får individuell undervisning. Tentor, examina, salsföreläsningar och kursplaner sker dock i universitetets regi. Mycket av traditionerna kan uppfattas som elitistiska och är kanske också det, men genom den individuella undervisningen kommer lärarna nära sina studenter. Lärare och studenter håller ofta kontakten även sedan studenten tagit ut sin examen, förklarar Gustaf Sjöberg.

Gustaf Sjöberg ägnade sig dock uteslutande åt forskning genom ett avtal mellan Stockholm Centre for Commercial Law och University of Oxford som ger en junior forskare vid Juridiska fakulteten, Stockholms universitet anställning under ett år vid det engelska universitetet. Genom en överenskommelse blir den svenske

forskaren också Senior Visiting Fellow och åtnjuter därmed alla rättigheter som en fast anställd lärare vid Christ Church har.

– Det var en fantastisk upplevelse och en stimulerande miljö att visats i. Här i Sverige träffar jag nästan bara jurister. I Oxford kunde jag ena dagen prata med en fysiker och andra dagen med en professor i klassisk grekiska. Alla är oerhört allmänbildade. En professor i lingvistik kunde utan problem diskutera mitt ganska smala forskningsämne, bankreglering, med mig. Fackdioter är det värsta man vet i Oxford. Som en av professorerna sa till mig: "Här håller vi på med bildning, inte utbildning."

Ett nytt avtal har tecknats som gör det möjligt för samtliga tillsvidareanställda professorer, lektorer och lärare vid Juridiska fakulteten att ansöka om att under de kommande åren få tillbringa 1–2 terminer som gästforskare i Oxford med bibehållen anställning och lön från Juridiska institutionen.

Internationella domstolen och rule of law

Peter Tomka besökte Stockholms universitet • Allt fler domar avkunnas i domstolen

Genom sin opartiskhet, genom att medlemsstaterna de facto rättar sig efter dess beslut och genom att fungera som en praxisbildande instans verkar Internationella domstolen i Haag för att stärka rule of law i mellanstatliga relationer.

Det menar Internationella domstolens ordförande Peter Tomka.

Rule of law kan starkt förenklat beskrivas som de grundläggande principer som måste föreligga för att en stat ska kunna kallas rättsstat. Rule of law förutsätter bland annat oberoende och opartiska domstolar samt tydliga och offentliggjorda lagar som är lättillgängliga och som tillämpas öppet och lika för alla. Vidare förutsätts att samtliga individer och institutioner i en stat, privata som offentliga, är bundna av, respektive berättigade till, lagarnas restriktioner och förmåner. Detta resonemang skulle också kunna överföras till internationella relationer, som bör styras av folkrätten.

Den 2 december 2013 höll Peter Tomka, på inbjudan av Stockholm Centre for International Law and Justice, ett anförande på Stockholms universitet om Internationella domstolens roll i att stärka rule of law i mellanstatliga relationer.

Han konstaterade att det finns en växande vilja bland världens stater att finna fredliga lösningar på mellanstatliga konflikter. Det kan illustreras med att Internationella domstolen de senaste 23 åren har avkunnat fler domar (63) än under sina första 44 år (52). Vidare noterade han att det internationella samfundet allt oftare erkänner behovet av att mellanstatliga relationer regleras av rule of law, ett exempel på detta är

de många referenserna till rule of law i slutdeklarationen från FN-toppmötet 2005 (vilken antogs genom en generalförsamlingsresolution). Internationella domstolen inrättades 1945 som FN:s högsta juridiska instans. Internationella domstolen skiljer sig till vida från sin föregångare Permanenta Internationella domstolen som aldrig var en del av Nationernas Förbund. Internationella domstolen vägleds och får en juridisk tyngd av FN-stadgans artikel 2(3) och 33 enligt vilka medlemsstaterna förbinder sig till fredliga lösningar av sina tvister, exempelvis på rättslig väg.

Stare decisis är en princip inom common law enligt vilken nationella domstolar är bundna till prejudikat i tidigare domslut i liknande ärenden. Något motsvarande finns inte för Internationella domstolen. Tvärtom står det uttryckligen i domstolens stadgar artikel 59 att "Domstolens beslut är bindande endast för de tvistande parterna och i fråga om det mål, som avdömts". Icke desto mindre bygger Internationella domstolen ofta på de egna prejudikaten, samtidigt som man på senare tid allt mer inspirerats också av beslut i andra tribunaler.

Avsaknaden av en formaliserad prejudikatbildning försämrar förutsebarheten i Internationella domstolens domar vilket riskerar försvaga rule of law. Men även om Internationella domstolens domar och beslut formellt sett saknar kraften av stare decisis, så har dess domar de senaste decennierna i praktiken fått en prejudicerande verkan eftersom de noga studeras och respekteras av stater, utrikesministrar, rättsvetare samt aktörer i det praktiska rättslivet.

Internationella domstolen skiljer sig från nationella domstolar genom att den saknar

Peter Tomka tackas av ambassadör Hans Corell, styrelseledamot i Stockholm Centre for International Law and Justice och FN:s före rättschef

tvångsmakt. Det är emellertid mycket ovanligt att domsluten inte åtlyds och då finns alltid möjligheten för den andra parten att vända sig till Säkerhetsrådet. Ett skäl till att domarna i allmänhet efterlevs är att mellanstatliga mål bara kan avgöras om parterna samtyckt till det. Samtycke kan ges på fyra sätt: 1. Genom en stats unilaterala erkännande av dess jurisdiktion. 2. Genom en klausul i ett internationellt avtal enligt vilket domstolen ska tolka avtalet vid en eventuell tvist. 3. Genom att parterna i en tvist sluter ett avtal om att tvisten ska prövas i domstolen med de legala instrument som parterna kommer överens om. 4. Genom att den ena parten väljer att remittera en fråga till domstolen som inte ligger inom dess jurisdiktion. Det är

sedan upp till den andra parten att acceptera domstolens jurisdiktion.

Peter Tomka konstaterar att domstolen har varit framgångsrik särskilt i fråga om gränstvister, inte minst havstvister. Därmed har domstolen utvecklat en rättspraxis som starkt bidragit till att gränstvister kunnat lösas på ett förutsebart och opartiskt sätt även av andra internationella organ.

Sammanfattningsvis menade Peter Tomka att Internationella domstolen stärker rule of law genom att, med stöd i FN-stadgan, opartiskt tillämpa internationell rätt på de tvister som hänvisas till den.

Miljörättscentrum tioårsjubilerar

För tio år sedan inrättades Stockholms miljörättscentrum vid Juridiska institutionen.

– Vi ville sprida miljörättslig forskning och visa på dess samhällsrelevans, säger Jonas Ebbesson professor i miljörätt, föreståndare för Stockholms miljörättscentrum och dekan vid Juridiska fakulteten.

Sedan inrättandet av Stockholms miljörättscentrum har Juridicum fått både fler lärare och doktorander på området. Redan från starten var målsättningen att sprida information om miljörättslig forskning, inte bara från Stockholms universitet, utan även från andra svenska och utländska lärosäten. Under de tio år som gått sedan Stockholms miljörättscentrum invigdes har nätverket till myndigheter, universitet och angränsande forskningsämnen växt. Det finns exempelvis täta kopplingar mellan Stockholms miljörättscentrum och Stockholm Resilience Centre, men också bra samarbete med forskare vid Uppsala universitet.

I styrelsen för centrumet ingår både forskare och praktiker.

– Kontakten med praktiker är viktig dels för att få ut forskning, dels för att vi forskare ska få uppdrag till nya spännande forskningsområden.

Ett av de miljörättsliga forskningsteman som uppmärksammas på Stockholms miljörättscentrum är företags ansvar vid miljöskada i gränsoverskridande sammanhang. Detta var också temat för jubileumsseminariet 21 november 2013, när Miljörättscentret firade 10 år. Inbjudna talare var Richard Meeran, brittisk

Paneldiskussion från tioårsjubileet. Från vänster Moderatören Said Mahmoudi samt paneldeltagarna Richard Meeran, Elisa Morgera och Jonas Ebbesson.

advokat som framgångsrik drivit gränsoverskridande processer om skadestånd för miljö- och hälsoskador, och Elisa Morgera, doktor i rättsvetenskap med inriktning på internationell och komparativ miljörätt vid University of Edinburgh. De båda talarna medverkade också i en paneldebatt med Jonas Ebbesson.

Forskare vid Miljörättscentret bidrar även med miljörättsliga perspektiv på resiliensforskning, dvs. på frågor om miljömässig och samhällelig hållbarhet, kemikaliekontroll i internationella sammanhang och relationen mellan klimat, energi och miljöskydd.

För närvarande ingår juris doktor Katak Malla, juris doktor Annika Nilsson och doktoranden Brita Bohman i ett omfattande forskningsprogram om Östersjön.

– Det är ovanligt att flera forskare i rättsvetenskap tittar på samma område, men ur olika perspektiv. Deras projekt, som samtliga rör rättslig styrning för att förhindra övergödning, kommer förhoppningsvis att ge synergieffekter, säger Jonas Ebbesson.

Mer information om Stockholms miljörättscentrum finns på www.juridicum.su.se/smc/

Ny jämställdhets- och likabehandlingsplan

Juridiska fakultetens jämställdhets- och likabehandlingsplan antogs av fakultetsnämnden i december 2013 och gäller för perioden 1 januari – 31 december 2014.

Planen finns på www.jurfak.su.se/regelverk-och-beslut/strategier-och-planer.

På www.jurinst.su.se

- Seminarium: Nya EU-direktiv om offentlig upphandling
- Seminarium: Klimatjuridikens betydelse för Parismötet 2015 (COP 21)
- Tjänsteutlysning: forskningsamanuens i sjö- och transporträtt

Gamla nummer av Juridicum

finns på www.jurinst.su.se/om-oss/nyheter/nyhetsbrevet-juridicum

Att prenumerera på Juridicums nyhetsbrev är gratis. Skicka din postadress till staffan.westerlund@juridicum.su.se så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.

Ansvarig utgivare: Staffan Westerlund, tel: 08-16 12 82 • fax: 08-15 89 35 • staffan.westerlund@juridicum.su.se

Besöksadress: Universitetsvägen 10 C, Frescati • Postadress: Stockholms universitet, Juridiska institutionen, 106 91 Stockholm
Bidrag publiceras i mån av plats.

Produktion: Staffan Westerlund

Foto och text: Staffan Westerlund om ej annat anges

Tryck: Kaigan AB. Nyhetsbrevet Juridicum utkommer med tre nummer per termin.

Distribution: Nyhetsbrevet distribueras till över 600 företag, myndigheter och organisationer. Nyhetsbrevet kan hämtas på plan 3 och 4 i C-huset, Frescati och på Juridiska institutionens webbplats: www.jurinst.su.se

Prenumeration: Kontakta redaktören för en kostnadsfri prenumeration.

Nyhetstips: Tas tacksamt emot av ansvarig utgivare.